

Et sted å feste blikket

Taler

Harald 5

Dato

31 desember 2013

Sted

Samsending NRK1 og TV2

Omstendigheter

Nyttårstale

- 1 «Kjærligheten er et sted å feste blikket», synger Anne Grete Preus.

Kjære alle sammen, i kveld vil jeg snakke om fundamentet vårt.
Fundamentet vårt som enkeltmennesker - og som nasjon.

5

Jeg tror ingen kan leve et helt liv uten kjærlighet. Men kjærligheten har mange ansikter. I høst kom det ut en bok som heter Erlik Kjærlighet. Den består av samtaler med selgere av gatemagasinet som nå er etablert i mange norske byer. Alle har de en historie å fortelle om kjærlighet som noe avgjørende. Enten det er til en partner, et familiemedlem, en venn eller et kjæledyr. Mange har opplevd å bli sveket - og selv å svikte. Men utrolig nok blir ikke kjærlighetsevnen ødelagt allikevel. Den bygges opp igjen - gang på gang.

10

Kjærligheten er et sted å feste blikket.

15

Den gir oss retning og noe å styre etter.

Den gir oss verdi som mennesker, og noe å leve for.

På samme måte som kjærligheten er et fundament i menneskelivet, er Grunnloven et fundament for nasjonen Norge.

20

For 200 år siden samlet en gruppe menn seg på Eidsvoll for å lage loven som skulle bli grunnlaget til det selvstendige Norge. Grunnloven som den gang ble vedtatt har utviklet seg i pakt med tiden - og sikrer i dag det norske folk rettigheter vi lett tar for gitt i hverdagen. Rettigheter som mennesker i mange andre land bare kan drømme om - og som de sloss for med livet som innsats. Jeg håper at vi gjennom jubileumsfeiringen i 2014 vil bli minnet om hva Grunnloven egentlig betyr for oss - så vi kan fortsette å arbeide for verdiene våre

25

- både her hjemme og internasjonalt.

30

Jeg har lyst til å nevne noen eksempler på hvordan Grunnloven virker inn på enkeltmenneskers liv:

35 Tenk deg at du skriver et kritisk innlegg om landets styre på sosiale medier. Se så for deg at det litt senere banker på døren. Der står politiet, som kommer for å arrestere deg.

Grunnen til at dette ikke skjer i Norge, er at Grunnloven gir oss ytringsfrihet. I Norge kan alle fritt få uttrykke sine meninger - enten det er om konge eller myndigheter. Gjennom ny teknologi velger stadig flere å delta i de åpne
40 debattene. Amnesty International arbeider daglig for alle dem som drømmer om en slik frihet fra sine fengselsceller.

Vi kan så se for oss at vi er på vei til kirken, moskéen, synagogen - eller til et annet forsamlingssted der mennesker søker sammen med trosfeller. Veien dit er
45 fylt av redsel, for det ikke er lov til å samles.

I denne frykten lever mennesker over store deler av verden. I Norge gir Grunnloven oss alle frihet til å praktisere vår egen tro.

Til sist kan vi tenke oss at det en dag kommer store maskiner for å rive ned
50 hjemmet vårt. Myndighetene har bare bestemt det. De tar seg til rette uten varsel - og uten å erstatte tapet.

Når dette ikke skjer i Norge i dag, er det fordi Grunnloven beskytter oss mot denne typen maktmisbruk.

55 Dette er bare noen få av de 112 paragrafene som danner vårt lands fundament.

Kanskje er Grunnlovens siste paragraf den aller viktigste:

Den sier at hvis noe av det som står i loven viser seg ikke å være til folkets beste og derfor bør forandres, så kan det behandles på nytt - og endres - av Stortinget.

60 Det har blitt gjort mange ganger. En av de viktigste endringene skjedde da paragrafen som forbød jøder adgang til riket, ble opphevet. En annen viktig endring, som vi har feiret dette året, ga kvinner stemmerett. Loven må speile vår egen tid og virkelighet, ellers mister den sin relevans - og sin verdi.

65 Da min bestefar Kong Haakon ble valgt til Konge av Norge i 1905, avla han en ed for Stortinget - der han lovet å regjere landet i overenstemmelse med

Grunnloven. Denne eden var han dypt personlig bundet av. Heldigvis har ikke Grunnloven vært alvorlig truet siden 2. verdenskrig. Men den gang stod Kong Haakon fast på å beskytte den. For ham ville dét å innfri tyskernes krav om å innsette Vidkun Quisling som statsminister, være å svikte den eden han hadde avlagt.

I troskap til Grunnloven tok han flere avgjørelser som verken var populære eller samlende i sin tid. Som en stadig påminnelse om eden, bar min bestefar

Grunnloven i lommeformat på sitt bryst gjennom fem lange krigsår.

Også jeg lever med grunnloven som fundament i min gjerning. Da jeg ble innsatt som konge i 1991, avla jeg samme ed for Stortinget som min far - og bestefar - hadde gjort før meg. Denne eden varer livet ut. I kraft av den forplikter jeg meg på Grunnloven hver eneste dag - til innsats for Norge og vårt folk.

Nye norske statsborgere kan også avgi et troskapsløfte til Grunnloven, til menneskerettighetene og de demokratiske verdiene vi bygger landet vårt på.

Dette skjer i en høytidelig seremoni som markerer statsborgerskapet. Her ønskes hver enkelt hjertelig velkommen inn i det mangfoldige felleskapet som danner dagens Norge. Et mangfold som synliggjøres gjennom en befolkning med ulike religioner, språk, etnisitet og kulturell bakgrunn.

Men for å leve godt sammen trenger vi et felles fundament å stå på. Har vi det, kan vår forskjellighet få blomstre uten at noen burde føle seg truet av det.

De som ga oss loven var også en svært mangfoldig gruppe - sett med datidens øyne. De 112 mennene som dannet riksforsamlingen på Eidsvoll representerte ulike samfunnslag, politiske ytterpunkter og et bredt aldersspenn. Noen var høyt utdannet, andre kunne verken lese eller skrive. Alle kom til orde og fikk være med og legge det selvstendige Norges fundament. Det ble en radikal lov - for sin tid, - påvirket av USA og Frankrike.

Også den gang var Norge del av et globalt felleskap.

Grunnloven beskytter folket - og sikrer folkestyret. Men den minner også om at det følger både rettigheter og plikter med det å være en samfunnsborger.

Jeg blir bekymret når noen tror de bare kan nyte godene uten selv å bidra. Det å bevisst velge bort egen innsats - og motta hjelp som er ment for dem som virkelig trenger den - strider mot vårt verdifundament.

Likeså er det uakseptabelt at noen begrenser andres frihet ved å spre frykt -

samtidig som man selv nyter godt av rettsstatens beskyttelse.

110 På den andre siden har vi alle dem som gir langt mer enn det som forventes. I høst hadde vi en samling her på Slottet med aktive eldre ildsjeler fra hele landet. De gjør en stor innsats for mennesker i sine lokalmiljøer - samtidig holder de seg selv i form. «Jeg skulle ønske det ble moderne å være gammel», sa en av dem.

115 Vi er i dag friskere og lever lenger enn noensinne. Derfor både kan og ønsker mange flere å få bidra etter yrkeslivet er avsluttet. I sommer fikk jeg et hyggelig brev fra en gruppe besteforeldre som har etablert nettstedet Spør Bestefar. Mange unge mangler noen å snakke med om det de synes er vanskelig - noen som har tid. Derfor er det så fint når mennesker som ikke kjenner hverandre kan forenes på tvers av generasjoner.

120 Flere av dem som var med og lagde grunnloven, var svært unge. Den yngste var 17 år gamle Thomas Konow fra Vestfold. De unges stemme slapp altså til selv når landets fundament skulle legges. Det er viktig å ta med oss videre. De unge må bli hørt og få være med å påvirke sin egen samtid.

125 Gjennom 2014 kommer unge over hele landet til å arbeide med demokratiprojekter for å feire Grunnloven. Men jeg lurer på hva 17 år gamle Thomas Konow ville sagt hvis han visste at ytringsfriheten - som han var med og kjempet fram for 200 år siden - også ble brukt til å mobbe medmennesker på internett. En ung jente skrev til meg og fortalte at nettmobbingen nesten hadde ødelagt henne. Senere, gjennom møter ansikt til ansikt med mobberne, hadde det heldigvis tatt slutt - og livet var omsider i ferd med å rette seg igjen. La oss bruke 2014 til å feire våre friheter med klokskap.

135 Det gjelder også internasjonalt - og i møte med mennesker som lider. Vi vet at det er mulig å utvikle et land gjennom godt styresett og gode verdier. Det har vi sett i Sør-Afrika, gjennom lederskapet til Nelson Mandela, som nå har gått bort. Men vi vet det også av egen erfaring. I Norge har vi selv engang vært både ufrie og på flukt fra fattigdom.

140 Vi vet hva en god grunnlov som får prege hele samfunnet kan bety for et lands utvikling. La oss bruke denne erfaringen på en medmenneskelig måte - i praksis, med visdom.

Når vi gjør opp vårt eget regnskap, løfter vi gjerne frem tiden vi tilbragte med dem vi er glad i, som den mest dyrebare. Noen får denne erkjennelsen brått og brutalt fordi livet plutselig er truet. Men vi kan prøve å la den prege oss hele tiden, i prioriteringene våre. På samme måte håper jeg vi aldri igjen skal oppleve
150 at grunnloven vår står på spill. Allikevel kan vi verdsette at den gir oss muligheten til å leve som frie mennesker i et fritt land - og ikke ta den for gitt.

Kjærligheten er et sted å feste blikket.
155 Og Grunnloven er et sted å stå.

Jeg ønsker dere alle et godt nytt år!

Kilde
160 www.kongehuset.no

Emner
Mobbing, Nestekjærlighet, Norge, Nyttår, Nyttårstale, Offentlighet

URI
165 <https://www.virksommeord.no/tale/et-sted-a-feste-blikket>

170

175

180